

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู จึงนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

- 2.1 ความหมายของหลักสูตร
- 2.2 ความสำคัญของหลักสูตร
- 2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 2.4 การบริหารหลักสูตร
- 2.5 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
- 2.6 การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" (Curriculum) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันมากมาย นักการศึกษาบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรในลักษณะของเนื้อหาวิชา บางท่านมองว่าหลักสูตร เป็นจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ก่อนที่จะมีการสอน บางท่านมองหลักสูตรไปในลักษณะของกระบวนการปะทะสังสรรค์ระหว่างนักเรียนกับครูและสิ่งแวดล้อม และนักการศึกษาหลายท่านกล่าวว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก ดังนั้น ในการศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของหลักสูตร เพื่อมิให้เกิดความสับสนต่อการสื่อความหมายกลายเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจและปฏิบัติได้ จึงสมควรที่จะได้ศึกษาความหมายของหลักสูตร ดังนั้นนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึง ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ"

กรมสามัญศึกษา (2532) กล่าวว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยอธิบายว่าแผนการศึกษาแห่งชาติคือ การกำหนดความมุ่งหมาย แนวนโยบายและวิธีการในการจัดการศึกษาของประเทศเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรที่มีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) วิชัย ราษฎร์ศิริ (2525) ธารัง บัวศรี (2504) เอกวิทย์ ณ ถลาง (2502) และสุจริต เพียรชอบ (2524) ต่างก็ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรคล้ายคลึงกัน คือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นให้แก่นักเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แก้วตา คณะวรรณ (2524) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง แผนการจัดการเรียนการสอน วิชากิจกรรม ที่ระบุถึงการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น และรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย

ภิญโญ สาธร (2517) และสมิตร คุณานุกร (2520) ได้ให้ความเห็นว่าหลักสูตรหมายถึง โครงการเตรียมเด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคมและมีคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของแผนการศึกษา

ถนอม พากะจันทร์ (2514) แสดงความคิดเห็นว่า "หลักสูตร หมายถึง งานที่โรงเรียนกำหนดขึ้นด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และหวังว่าจะก่อให้เกิดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนคนหนึ่งหรือคณะหนึ่ง"

สันต์ อุทรานันท์ (2532) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรออกมาเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือขึ้นตอนอย่างดีแล้ว

2) หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียนที่ได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ

3) หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กนักเรียน

4) หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งทำให้เขาได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะแนวของโรงเรียน

เสริมศรี ไชยศรี (2521) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ความหมายดังนี้

1) หลักสูตร หมายถึง "ประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนในความรับผิดชอบของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นผลที่เกิดจากการจัดประสบการณ์ที่มีการวางแผน (ผลตามความคาดหวัง) หรือเป็นผลพลอยได้ของการนำไปใช้ รวมทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการจัดแบบไม่มีแผนด้วย

2) หลักสูตร หมายถึง "ประสบการณ์ที่เกิดจากผลที่วางไว้ ซึ่งได้แก่ผลของการสอนตามแผนที่วางไว้ อาจเป็นผลตามความคาดหวัง (จุดประสงค์ที่ตั้งไว้) และผลพลอยได้ของการปฏิบัติตามแผนที่ได้"

3) หลักสูตร หมายถึง "แบบประสบการณ์ ซึ่งเมื่อนำไปใช้ (โดยการสอนตามแผน) ผลที่ได้รับคือ ประสบการณ์ที่อาจเป็นไปได้ ทั้งผลที่คาดหวังตามแผนหรือผลพลอยได้

4) หลักสูตร หมายถึง "ระบบการจัดการศึกษา รวมทั้งการวางแผนการใช้แผนและผลที่ได้"

สมิทร คุณานุก (2523) กล่าวว่า หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายใน หรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธารัง บัวศรี (2524) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษากับเด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่างๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบทันทีว่าการศึกษาค้นคว้าให้แก่เด็กหนักไปทางใด มีผลดีต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

บุญมี เจริญอด (ม.ป.ป.) สรุป ความหมายของหลักสูตรออกเป็น 2 นัยคือ หลักสูตรในความหมายแคบ หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการของผู้เรียนประกอบด้วย ความมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียนกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนหลักสูตรในความหมายกว้าง หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในและนอกโรงเรียน

สวัสดี จงกล (2521) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่วางด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษาแนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

Taba (1962) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมพลเมืองเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมนั้น

Hass (1977) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน

Good (1945) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ความหมายด้วยกันคือ

1) ประมวลรายวิชาหรือลำดับของวิชาที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาที่ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย เป็นต้น

2) โครงการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อรับประกาศนียบัตรหรือเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพ

3) มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

Charles T. Christine และ Dorothy W. Christine (1971) มีทัศนะว่าหลักสูตรเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอน

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามจุดหมายของการศึกษา

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ นักการศึกษาต่างก็เล็งเห็นความสำคัญของหลักสูตร แม้แต่การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนเนื้อหาที่เป็นวิชาการมากมายอะไรนัก เพียงแต่เตรียมความพร้อม สำหรับที่จะเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป ยังจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือมาใช้ในการจัดการศึกษา จนสามารถกล่าวได้ว่า "ไม่มีการศึกษาในระดับใด หรือระบบใด ที่ไม่มีหลักสูตรเป็นแม่บทในการจัดการศึกษา"

สมิตร คุณานุกุล (2523) และธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้ "การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

การจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุเป้าหมายนั้น หากปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้"

ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญคือ เป็นแผนยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าหลักสูตรเปรียบเสมือนเค้าโครงสร้างของการปฏิบัติงานทางการศึกษาอีก ทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการหรือวิธีการทั้งหมด ที่ให้การศึกษาแก่เด็ก และจะมีส่วนช่วยโดยตรงต่อการเรียนรู้ของเด็กด้วย ดังนั้น การศึกษาจะดีหรือไม่ดีเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นสำคัญ ดังที่ Dr.Leslie W. Irwin ศาสตราจารย์ในวิชาสุศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตรเป็นทั้งหัวใจและวงวิญญาของการศึกษา" (สุชาติ โสมประยูร, 2525) ด้วยเหตุนี้หลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ซึ่ง สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้สรุปไว้ดังนี้

(1) หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

(2) หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

(3) หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นยุติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

(4) หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

(5) หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

(6) หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

(7) หลักสูตรจะกำหนดลักษณะ และรูปร่างของสังคมไทยในอนาคตไว้ว่าเป็นไปในรูปแบบใด

(8) หลักสูตรจะกำหนดแนวทาง ให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤตินี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติได้ผล

(9) หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษา โดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมสมัย มี ประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพ

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

สมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) ความมุ่งหมาย (Objective)
- 2) เนื้อหา (Content)
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
- 4) การประเมินผล (Evaluation)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า องค์ประกอบเต็มรูปของหลักสูตรมีอยู่ 8 ประการคือ

- 1) จุดหมาย
- 2) หลักการ
- 3) โครงสร้าง
- 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ (แต่ละวิชา)
- 5) เนื้อหารายวิชา
- 6) สื่อการเรียน
- 7) วิธีสอน
- 8) การประเมินผล

Taba (1962) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 อย่างคือ

- 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา

3) กระบวนการเรียนการสอน

4) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

สุมิน อมรวิวัฒน์ (2524) มีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
- 2) กำหนดวัยเรียน เวลาเรียน
- 3) สิ่งบ่งชี้วิชาในแต่ละหมวด
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
- 5) กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์ของนักเรียน
- 6) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

Tyler (1949) ได้เสนอแนะว่า หลักสูตรควรจะตอบคำถามสำคัญ 4 ข้อต่อไปนี้คือ

- 1) การเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง
- 2) มีสาระความรู้หรือประสบการณ์อะไรบ้างที่จะต้องจัดให้แก่ผู้เรียน
- 3) จะมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ
- 4) จะทำการประเมินผลประสิทธิภาพของการเรียนการสอนอย่างไร

Skager และ Dave (1978) ได้กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วย

- 1) วัตถุประสงค์ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติไปถึงระดับรายวิชาต่าง ๆ
- 2) แผนของหลักสูตรประกอบด้วยเหตุผลของการเลือกวิชาต่าง ๆ เนื้อหาของแต่ละวิชา ประสบการณ์ที่เลือกสรรให้ผู้เรียน

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

4) วัสดุการเรียน ได้แก่ ตำรา แบบฝึกหัด ห้องสมุด อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

5) การประเมินผล

6) กระบวนการใช้หลักสูตร

แก้วตา คณาวรรณ (2521) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหลักการที่จะนำมาเป็นกรอบในการพิจารณาว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบใดบ้าง ควรพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

การพิจารณาว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบใดบ้าง ควรพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

- 1) เรียนไปทำไม
- 2) จะให้เรียนอะไรบ้าง
- 3) จะสอนอย่างไร
- 4) จะรู้ได้อย่างไรว่าเขารู้แล้ว

Saylor (1974) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่

- 1) ความมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) การจัดเนื้อหาวิชา
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) การประเมินผล

กมล สดประเสริฐ (อ้างถึงใน สุวรรณ ศาสนะ 2534) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรที่ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

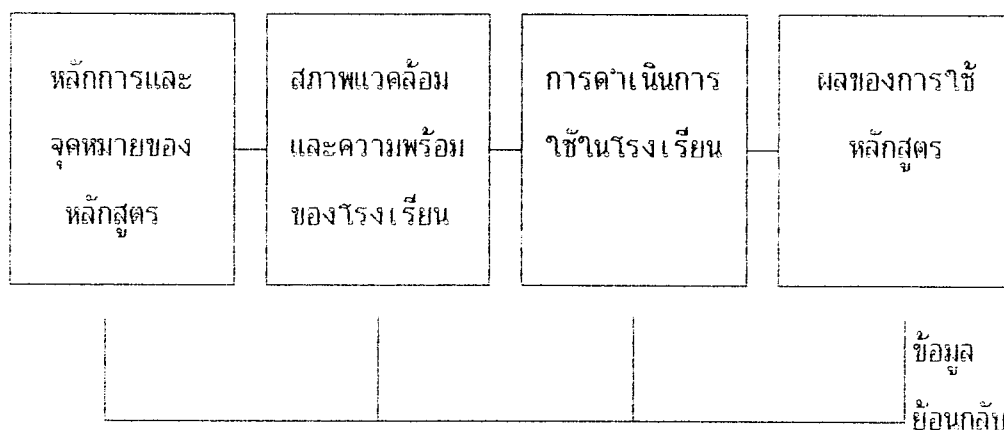
- 1) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 2) กิจกรรมด้านการสอน
- 3) การประเมินผล

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบของหลักสูตรจึงควรประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) จุดมุ่งหมาย
- 2) เนื้อหา
- 3) กระบวนการเรียนการสอน
- 4) การประเมินผล

2.4 การบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527) นอกจากนั้นกรม วิชาการ (2534) ยังเขียนถึงกระบวนการบริหารหลักสูตรเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการบริหารหลักสูตร

หลักการและจุดหมายของหลักสูตร ก่อให้เกิดเป้าหมายและทิศทางดำเนินงานของโรงเรียน

สภาพแวดล้อมและความพร้อมของโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่ต้องนำมาร่วมพิจารณาเลือกเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงาน ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน อาคารสถานที่ ชุมชน การเงิน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียน

การดำเนินการใช้ในโรงเรียน เริ่มแต่การวิเคราะห์หลักสูตร จัดการ จัดแผนการเรียน การจัดการสอน สื่อการเรียน การวัดและประเมินผล วิธีสอน การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน ฯลฯ

ผลการใช้หลักสูตร เป็นข้อมูลย้อนกลับได้แก่ ความรู้คุณสมบัตินักเรียนที่ต้องการและอุปนิสัยใจคอของนักเรียนที่ติดตัวไป ผลออกมาอาจจะไม่เป็นไปตามที่เรามุ่งหวังไว้มีอุปสรรคนานัปการที่ผู้บริหารและคณะจะต้องคิดหาทางแก้ไข จุดใหญ่อยู่ตรงที่ว่าผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจและใช้หลักสูตรได้ดีเพียงใด

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรว่าจะเป็นระบบของหลักสูตร (Curriculum system) ซึ่งจะต้องบริหารอย่างเป็นระบบระเบียบรวบรวมไปถึงกระบวนการเรียน การสอนด้วย ซึ่งระบบบริหารหลักสูตรนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ด้วยกันคือ

- 1) การวางแผนหลักสูตร (Curriculum planning)
- 2) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
- 3) การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum evaluation)

ตัวป้อน (Input)	ตัวแปร (Process)	ตัวตาม (Output)
การวางแผนหลักสูตร	การดำเนินงาน	
การเรียนรู้		การคงไว้
การสอน เด็ก	กิจกรรม	
ตามหลักสูตร	การประเมินผล	การปรับปรุงแก้ไข
หลักสูตร	บุคคลที่มีส่วนรวม ในหลักสูตร	

แผนภูมิที่ 2 การบริหารหลักสูตรในแง่ของระบบหลักสูตร

จากแผนภูมินี้ จะแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันคือ

ขั้นที่ 1 ตัวป้อน (Input) ที่ป้อนเข้าไปมี 3 ส่วน

- 1) การวางแผนหลักสูตร (Curriculum planning)
- 2) การเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum implementation)
- 3) การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum evaluation)

องค์ประกอบ 3 ส่วนแรกนี้ จะต้องคำนึงถึงผู้เรียนหรือเด็กเป็นศูนย์กลาง

ขั้นที่ 2 กระบวนการหรือตัวแปร มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

- 1) การดำเนินงาน (Procedures)
- 2) กิจกรรม (Activities)
- 3) บุคคลที่มีส่วนร่วมในหลักสูตร (People involvement)

ขั้นตอนที่สองนี้ เป็นการนำหลักสูตรออกไปปฏิบัติและขยายขั้นที่หนึ่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ตัวตาม (Output) ผลของหลักสูตรจะออกมาใน 2 รูปแบบคือ

1) รูปแบบที่พึงประสงค์ที่เป็นส่วนดีของหลักสูตร เช่น ความมุ่งมั่น
สอดคล้องกับเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นต้น ในส่วนนี้จะต้องคงไว้ใน
หลักสูตร (Maintenance)

2) รูปแบบที่ไม่พึงประสงค์จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมต่อไป
สังค อุทรานันท์ (2526) ได้แบ่งขอบข่ายงานบริหารและบริการหลักสูตรไว้ 4 ด้าน

ดังนี้

- 1) งานเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร
- 2) การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และความ
สมัครใจของครูแต่ละคน
- 3) การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนการ
สอนทุกชนิด
- 4) การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
แก่ครูผู้ใช้หลักสูตร

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารหลักสูตร หมายถึงกระบวนการ
หรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการ โดยมีเครื่องมือคือหลักสูตรซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง
ของโรงเรียนอันที่จะเตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศณคติและประสบการณ์ที่ดี
ในการดำเนินและดำรงชีวิตในสังคมของตนได้อย่างถูกต้อง และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรว่า การบริหารหลักสูตรเป็น
การบริหารงานด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิด
ในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารหลักสูตรก็คือการบริหารงานวิชาการ
ในโรงเรียนนั่นเอง

สังัด อุทรานันท์ (2527) ได้กำหนดขอบเขตของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

- 1) การควบคุมการใช้หลักสูตร
- 2) การพัฒนาหลักสูตร
- 3) การจัดครูเข้าสอน
- 4) การทำงานการสอน การเตรียมการสอน
- 5) การจัดตารางสอน
- 6) การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน
- 7) การพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน
- 8) การจัดกิจกรรมแนะแนว
- 9) การสอนซ่อมเสริม
- 10) การจัดกิจกรรมนักเรียน
- 11) งานห้องสมุด
- 12) งานข้อสอบมาตรฐานและคลังข้อสอบ
- 13) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประกอบการเรียนการสอน
- 14) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 15) การนิเทศการศึกษา
- 16) งานบริการสื่อการเรียนการสอน

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า งานวิชาการในโรงเรียนหาได้มีความหมายแคบ ๆ
อย่างที่เข้าใจทั่ว ๆ ไป ถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกสิ่ง
ทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความรู้และการศึกษาของเด็ก

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการ ว่างาน
วิชาการเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักสูตร
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) การบริหารบุคลากรทางวิชาการ

4) การนิเทศการศึกษา

5) การบริหารสื่อการศึกษา

6) กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้กำหนดตัวบ่งชี้

การบริหารหลักสูตรไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1) การวางแผนงานทั่วไป

(1) มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของนักเรียนและความพร้อมของโรงเรียน

(2) มีหลักฐานแสดงการให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน

(3) มีแผนงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

(4) มีแผนประชุมชี้แจงให้บุคลากรทั้งโรงเรียนรับทราบแผนงานของโรงเรียน

2) การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ

(1) มีงานเลือก/รายวิชาเลือกหลากหลาย สนองความถนัดและความสนใจของนักเรียน

(2) มีงานเลือก/รายวิชาเลือกไว้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

(3) มีการจัดทำงานเลือก/รายวิชาท้องถิ่น

(4) มีการจัดกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรที่หลากหลายและสนองความต้องการของท้องถิ่น

(5) มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเห็นประโยชน์ของการแนะแนว

(6) มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันในการจัดสอนซ่อมเสริม

(7) มีการกระตุ้นครูให้ใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคำเน้นการของหลักสูตร

(8) มีแผน/โครงการช่วยครูในการจัดหา/จัดทำและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านวิชาการให้ครูอย่างเหมาะสม

(9) มีแผน/โครงการ/งานส่งเสริมให้มีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ตามจุดประสงค์และเพียงพอับความต้องการของครู

(10) มีกิจกรรม/หลักฐาน/รายงานที่แสดงว่าครูร่วมกันพิจารณาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

(11) มีหลักฐานแสดงว่ามีระบบควบคุมการจัดทำทะเบียน เอกสารและหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

3) การดำเนินงานตามแผน

(1) มีกำหนดการรายงานผลการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผน

(2) มีการสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ

(3) มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านวิชาการและด้านส่งเสริมขวัญกำลังใจ

(4) มีการส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน

4) การประเมินผลการดำเนินงาน

(1) มีการสรุปผลการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมของกลุ่ม/ฝ่ายต่าง ๆ เมื่อสิ้นปีการศึกษา

(2) มีการเผยแพร่ผลงานให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชนทราบ

(3) มีการใช้ผลการดำเนินงานเพื่อวางแผนในปีต่อไป

(4) มีการติดตามนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ได้แบ่งงานบริหารหลักสูตรเป็นงานทั้งหมด 12 งาน ดังนี้

1) การจัดแผนการเรียน

2) การจัดครูเข้าสอน

3) การจัดตารางสอน

4) การจัดงบประมาณ เพื่อการเรียนการสอน

5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

6) การจัดแนะแนว

7) การจัดสอนซ่อมเสริม

- 8) การจัดกิจกรรมนักเรียน
- 9) การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน
- 11) การประเมินผลการเรียน
- 12) การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

จากความหมายและขอบเขตของการบริหารหลักสูตรข้างต้น จะเห็นว่าการบริหารหลักสูตรของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีความครอบคลุมที่สุด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกขอบเขตการบริหารหลักสูตรของกรมสามัญศึกษาทั้ง 12 ด้าน มาใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 12 ด้าน ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าวมาข้างต้น

1) การจัดการเรียน

การจัดการเรียน คือ การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจและวางแผนการเรียนของตนได้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นพบความสามารถตรงกับความต้องการและความถนัด เพื่อเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ การจัดทำแผนการเรียนที่ตรงกับความต้องการและความถนัดของนักเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประสบความสำเร็จได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

2) การจัดครูเข้าสอน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ให้ความหมายของการจัดครูเข้าสอนไว้ว่า การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีในการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2530) ได้วางแผนทางในการจัดครูเข้าสอนไว้ดังนี้

- 1) สำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดเรียน
- 2) กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
- 3) จัดตามความถนัดของครูผู้สอน
 - (1) จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา
 - (2) จัดตามวิชาโทที่เรียนมา
 - (3) จัดตามรายวิชาที่สนใจ
 - (4) จัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์
- 4) การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู
 - (1) จัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา
 - (2) จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ
 - (3) จัดคาบเรียนให้ตรงกัน
- 5) จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
- 6) จัดครูแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน

3) การจัดการการสอน

บาร์ง กัสต์เจริญ (2527) กล่าวว่า ตารางสอนคือ เอกสารที่กำหนดช่วงเวลา ระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ทราบว่าวันหนึ่งจะสอนวิชาอะไร เวลาไหนใช้เวลานานเท่าไร หยุดพักเท่าไร สัปดาห์หนึ่งเรียนกี่คาบ

ในการจัดการตารางสอนควรได้ยึดหลักทั่ว ๆ ไปดังนี้

- 1) หลักสูตรได้กำหนดระยะของคาบเวลาไว้แล้วคาบละ 50 นาที ในการจัดสอนแต่ละครั้ง จะจัดครั้งละกี่คาบเวลาก็ได้ แต่ควรให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มวิชา และพัฒนาการของเด็ก
- 2) การกำหนดคาบเวลาเรียนของวิชาในกลุ่มเดียวกัน หรือแต่ละกลุ่มวิชาควรให้มีการยืดหยุ่นได้
- 3) ต้องคิดเวลาที่เปิดเรียนจริงตลอดปีการศึกษา

4) ต้องศึกษาอัตราเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มวิชาแล้วจัดแบ่งเวลาออกเป็นสัปดาห์ตลอดปีการศึกษา

5) คีตารางจัดเนื้อหาวิชาบรรจุลงในตารางให้ครบทั้ง 5 วัน

4) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ดังนี้

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ โรงเรียนจะได้รับงบประมาณหลักมาประกอบการบริหารโรงเรียนอยู่ 2 ประเภทคือ

1) งบประมาณที่ได้จากเงินของแผ่นดิน เช่น หมวดเงินเดือน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น

2) งบประมาณที่ได้จากเงินบำรุงการศึกษาที่เรียกเก็บจากนักเรียน และได้รับจากรายรับอื่น ๆ เป็นต้น

การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนนั้น ทางโรงเรียนควรจะได้คำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1) ลักษณะของค่าใช้จ่ายอาจแยกได้ดังนี้

(1) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของหน่วยงานทางวิชาการ เช่น ฝ่ายปฏิบัติการสอน ฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายบริการ ฝ่ายกิจกรรม ฯลฯ เป็นต้น

(2) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะหน้าที่ เช่น ภาควิชาต่าง ๆ งานแนะแนว งานกิจกรรม ฯลฯ เป็นต้น

(3) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของรายการ เช่น โครงการเรียนการสอนรายวิชา โครงการจัดกิจกรรมรายวิชา ฯลฯ เป็นต้น

2) รูปแบบของวิธีการจัดสรรงบประมาณ โดยปกติแล้วก็มีใช้กันอยู่ 2 รูปแบบ คือ

(1) คำนึงถึงฐานจากปีที่ผ่านมา (Incremental budgeting system) ว่า สมควรหรือขาดดุลงบประมาณเกินดุลเล็กน้อยเพียงใด

(2) ไม่คำนึงถึงฐานจากปีก่อน (Zero-base budgeting system) สามารถจะใช้กับโครงการใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยจัดสรรงบประมาณมาก่อน

(3) ขั้นตอนในการจัดสรรงบประมาณ มีขั้นตอนตามวงจรมุ่งต่อไปนี้

- (1) ขั้นตอนเตรียมการและนำเสนอ เช่น ให้องค์กรหรือภาควิชา หรือเจ้าของโครงการเสนอแผนการใช้งบประมาณประจำปีการศึกษาต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
- (2) ขั้นรับรองและอนุมัติงบประมาณ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่จะพิจารณารับรองและอนุมัติการใช้งบประมาณนั้น
- (3) ขั้นปฏิบัติ เมื่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียนได้ให้การรับรองและอนุมัติการใช้งบประมาณนั้น ๆ แล้วก็เป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบจัดดำเนินการบริหารการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับขั้นตอนในโครงการนั้น ๆ
- (4) ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินการใช้งบประมาณทุกขั้นตอน เมื่อสิ้นสุดโครงการหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนพึงจัดทำไว้เป็นหลักฐาน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะแนวการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน

- 1) ยึดจุดประสงค์การใช้งบประมาณให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ของหลักสูตร
- 2) ยึดหลักการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด
- 3) ยึดระบบผสมผสานระหว่าง Incremental กับ Zero-base budgeting system เป็นหลักในการพิจารณาโครงการ
- 4) ยึดแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้
 - (1) แผนการสำรวจข้อมูลเพื่อทราบปัญหาและความต้องการจำเป็นของการใช้งบประมาณจากหน่วยงานทางวิชาการทุก ๆ หน่วย
 - (2) แผนการรับขอยกจ่ายงานทางวิชาการให้เข้ากับงบประมาณที่ได้รับ
 - (3) แผนการจัดการบริหารการใช้งบประมาณตามลักษณะงาน
 - (4) แผนการประเมินผลและส่งข้อมูลย้อนกลับ
- 5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

กมล ธิ์สภา (2525) กล่าวว่า อาคารสถานที่ของโรงเรียนประกอบด้วย 3 ส่วน
ดังต่อไปนี้

1) อาคารเรียน ได้แก่ อาคารแบบมาตรฐาน อาคารแบบพิเศษและอาคารชั่วคราว
ห้องสมุดซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นห้องพิเศษอยู่ภายในอาคารเรียน

2) อาคารประกอบ ได้แก่ โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา ส้วม โรงฝึกงาน
บ้านพักครู บ้านพักภารโรง

3) บริเวณโรงเรียน ได้แก่ สนามกีฬา ถนนภายใน สวนดอกไม้ ต้นไม้ยืนต้น ที่ดิน
สำหรับฝึกงานเกษตร แหล่งน้ำ รว

การตกแต่งเพื่อพัฒนาบริเวณโรงเรียน จำแนกออกเป็น 4 บริเวณคือ

1) บริเวณประชาสัมพันธ์ ได้แก่ บริเวณเสาธง ถนนด้านหน้าที่เป็นบริเวณมองเห็น
ได้ง่าย ควรจัดให้สวยงามสะอาด และให้กลมกลืนกับตัวอาคาร เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้มา
เยี่ยมชม

2) บริเวณบริการ ได้แก่ บริเวณที่ต้องใช้ประโยชน์ เช่น โรงฝึกงาน หอประชุม
โรงอาหาร ควรปลูกไม้ดอก หรือไม้พุ่ม หรือวางสิ่งประดับไว้ให้เหมาะสม

3) บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ บริเวณที่นั่งเล่น ร่มอาคาร ริมสนาม ใกล้สระน้ำ
ควรสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น เช่น ปลูกไม้ยืนต้น สร้างศาลานักเรียน สวนหย่อม จะทำให้นักเรียน
ได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และความเบื่อหน่ายได้ดี

4) ประตูโรงเรียน ควรทำให้งาม สว่างงาม แข็งแรง มีป้ายชื่อ โรงเรียนให้สวยงาม
สะอาด ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจที่จะเดินเข้าไปในบริเวณโรงเรียนอันเป็นที่รัก
ของตน

โรงเรียนควรตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอยู่ตลอดเป็นประจำ การตกแต่งบริเวณให้สวยงามมี
ชีวิตชีวา โดยทั่วไปใช้ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม ก้อนหิน ม้านั่ง สระน้ำ สะพาน ศาลานักเรียน
ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพื่อปลูกฝังความรักและความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ข้อเสนอแนะการจัดอาคารเรียนอย่างประหยัด

1) โรงเรียนขนาดใหญ่จัดเป็นอาคารเฉพาะ เช่น อาคารคณิตศาสตร์ อาคาร
วิทยาศาสตร์ หรือ 2 วิชาอยู่ใน 1 อาคาร เพื่อให้ครูได้ปรึกษาปัญหาการเรียนการสอนกันได้
สะดวกและสามารถจัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดได้

2) โรงเรียนขนาดเล็กจัดตามชั้นของอาคารเรียน เช่น ชั้นล่างสอน คณิตศาสตร์ ชั้นที่ 2 สอนวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์เช่นเดียวกันกับข้อ 1

3) อาคารโรงฝึกงาน ควรจัดเป็นโรงฝึกงานทั่วไป ให้มีงานหลายงานอยู่ในอาคารเดียวกัน

4) อาคารหอประชุม ถ้าโรงเรียนใดไม่มีโรงอาหาร ควรจัดหอประชุมให้เป็นโรงอาหารและจัดให้เป็นโรงพลศึกษาได้ด้วย ในทำนองเดียวกันถ้ามีโรงอาหารหรือโรงพลศึกษา ก็ให้จัดเป็นหอประชุมได้ด้วย

6) การจัดแนะแนว

ความหมายของการแนะแนว

กรมวิชาการ (2521) กล่าวว่า การแนะแนว หมายถึง กระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ควรจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการผูกพันเพื่อพัฒนาชีวิตเพื่อช่วยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรู้จักตนเองและสิ่งแวดลอมได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถช่วยตนเอง นำตนเอง ปรับตนเองได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Dowing (1968) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัวและส่งเสริมให้บุคคลได้ปรับตัว และส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

จากความหมายของการแนะแนวพอสรุปได้ว่า การแนะแนวคือกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง รู้จักการยอมรับตนเองและพัฒนาตนเองได้ ตลอดจนสามารถตัดสินใจเลือกและวางแผนดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ปรัชญาของการแนะแนว

การจัดการแนะแนวควรยึดหลักปรัชญาดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2532)

1) บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และเจตคติ

- 2) บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีศักยภาพแฝงอยู่ในตน ควรพัฒนาให้เจริญขึ้นทุกด้าน
- 3) บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดี หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
- 4) พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคลย่อมมีสาเหตุ การที่บุคคลแสดงออกอย่างใดหรือเป็นเช่นไร ย่อมเกิดจากตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ
- 5) บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและต้องการการยอมรับซึ่งกันและกัน
- 6) ธรรมชาติของคนอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

หลักการแนะแนว

วัชร ทรัพย์มี (2531) คมเพชร จัตรกุล (2529) ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528) กล่าวถึงหลักการแนะแนวไว้สรุปดังนี้

- 1) การแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้านคือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
- 2) การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ
- 3) การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือและความเต็มใจของผู้ใช้บริการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 4) กระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ในการจัดนั้นจะต้องจัดตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา
- 5) การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในการที่จะเลือกตัดสินใจที่จะนำชีวิตของตนเอง ผู้แนะแนวจะนำพาหน้าที่ตัดสินใจให้แก่ผู้รับบริการ
- 6) การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งการป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริมพัฒนา
- 7) การแนะแนวเน้นในเรื่องของความเข้าใจตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการปรับตัว
- 8) ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติ และได้รับการฝึกอบรมทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ
- 9) การแนะแนวช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ในปัจจุบัน และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต
- 10) ผู้ทำหน้าที่แนะแนวต้องตระหนักถึงขอบเขตความสามารถของตนเองที่จะให้ความ

ช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ถ้าเกินความสามารถที่จะช่วยได้ก็ควรส่งต่อปัญหานั้นไปยังผู้ที่มีความสามารถและเหมาะสมในการแก้ปัญหาต่อไป

เป้าหมายของการแนะแนว (กรมวิชาการ, 2532)

เป้าหมายของการแนะแนวคือการที่นักเรียนสามารถรับผิชอบ ตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ได้อย่างฉลาด เหมาะสมกับตนและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น ซึ่งทำให้ตนและสังคมเป็นสุข อาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายของการแนะแนวมี 3 ประการคือ

- 1) ป้องกันปัญหา
- 2) แก้ปัญหา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน

ขอบข่ายงานของการแนะแนว

กรมวิชาการ (2532) และประหยัด ทองมาก (2532) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานแนะแนวสรุปได้ดังนี้

1) บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual inventory service) เป็นงานเกี่ยวกับการรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน เพื่อให้ทราบความสนใจ ความสามารถ ความถนัด เจตคติ ลักษณะนิสัย อารมณ์และสภาพแวดล้อมของนักเรียน เช่น ความสัมพันธ์ของสมาชิกในบ้าน อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนและนักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อนำเอาข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการแนะแนว โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูล เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบสอบถาม ฯลฯ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ก็จะนำผลเหล่านั้นมาเก็บไว้ในระเบียบสันสะสม ซึ่งจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2) บริการสนเทศ (Information services) เป็นงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพ สังคมส่วนตัวอย่างกว้างขวางสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้น ไปพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ให้แก่นักเรียน หรือการให้บริการสนเทศนั้นมีวิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดป้ายนิเทศ แจกเอกสาร จัดนิทรรศการ การสาธิต การบรรยาย การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การออกเสียงตามสาย การฉายภาพนิ่ง เป็นต้น

3) บริการให้คำปรึกษา (Counseling service) เป็นการพูดคุยที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม โดยที่นักเรียนผู้ซึ่งได้รับบริการให้คำปรึกษาพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของตน

ในการให้คำปรึกษาครูผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาต้องให้ความรู้ความสามารถที่ผ่านการฝึกฝนเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาดีพอสมควร จึงจะสามารถช่วยให้นักเรียนมองเห็นทางแก้ปัญหาของตนได้ การให้คำปรึกษามี 2 ประเภท ได้แก่ การให้คำปรึกษา เป็นรายบุคคล และการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม

4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) เป็นงานที่จะช่วยนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์ฝึกฝน หรือส่งเคราะห์ช่วยเหลือตามควรแก่กรณีขณะที่อยู่โรงเรียน และออกจากโรงเรียนไปแล้ว เช่น การเลือกวิชาเรียน การให้ทุนการศึกษา การจัดนักเรียนเข้าชุมนุม การจัดหางานให้นักเรียนทำระหว่างปิดเทอม

5) บริการติดตามและประเมินผล (Follow-up and evaluation service) เป็นการติดตามผลการดำเนินการต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ นักเรียนแยกได้ 2 งาน คือ

(1) งานติดตามผล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประเมินผลการดำเนินงานและแนวอื่น ๆ ของโรงเรียน

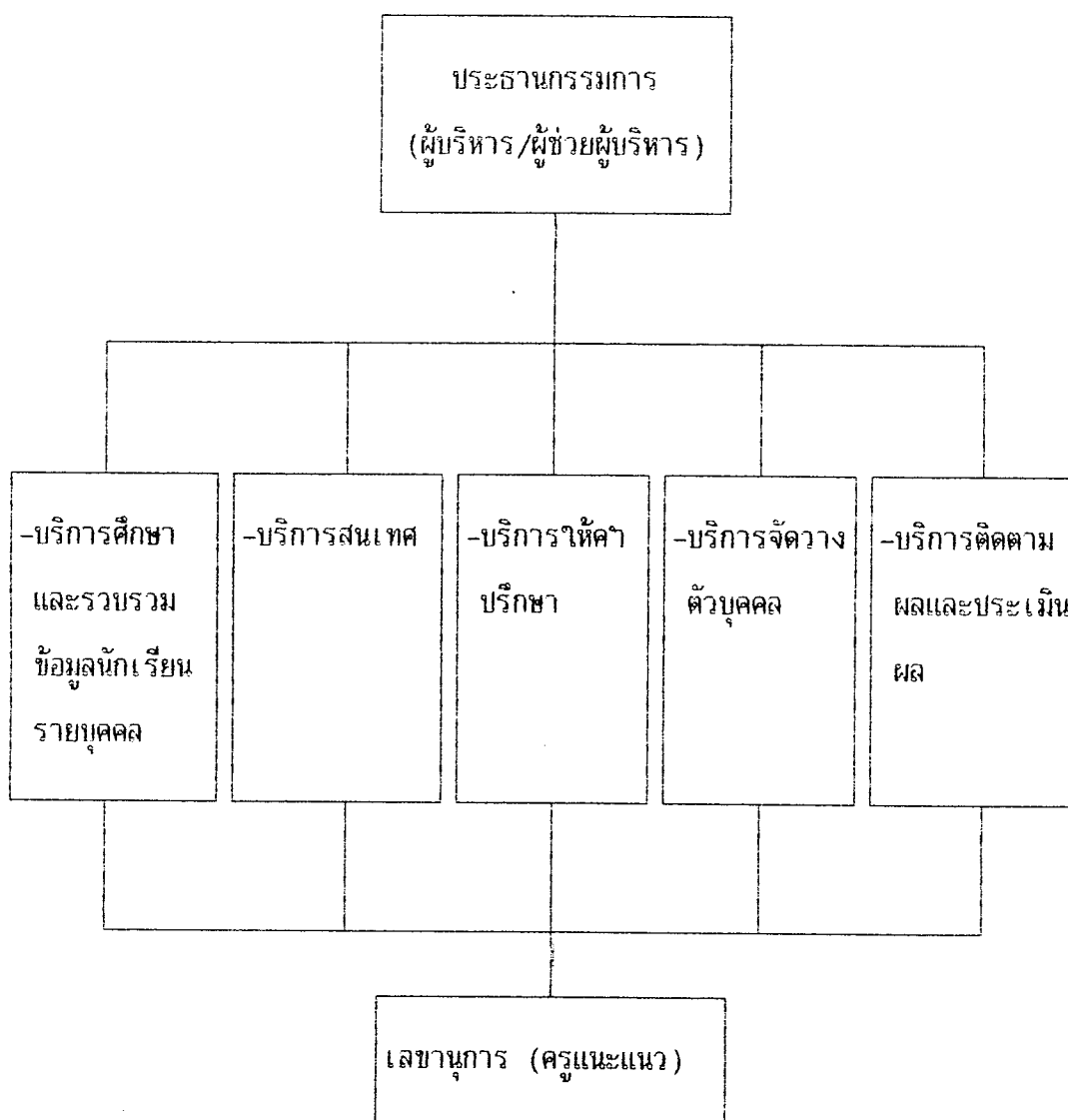
(2) งานประเมินผล มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาที่ได้จากการดำเนินการดำเนินงานและแนวว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

การดำเนินงานและแนวทั้ง 5 บริการดังกล่าวจะต้องครอบคลุมการแนะแนวด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนั้นในการจัดทั้ง 5 บริการให้มีประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้องมีทุกบริการมีความหมายต่อนักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดจะต้องให้แต่ละบริการมีความต่อเนื่องกัน โดยยึดเอานักเรียนเป็นเป้าหมายของการจัดบริการแนะแนว และข้อมูลที่ได้ควรเป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ และเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด

การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการคือการแต่งตั้งครูในโรงเรียนจำนวนหนึ่งเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบงานแนะแนวของโรงเรียน ดังแผนภูมิที่ 3-4 ต่อไปนี้

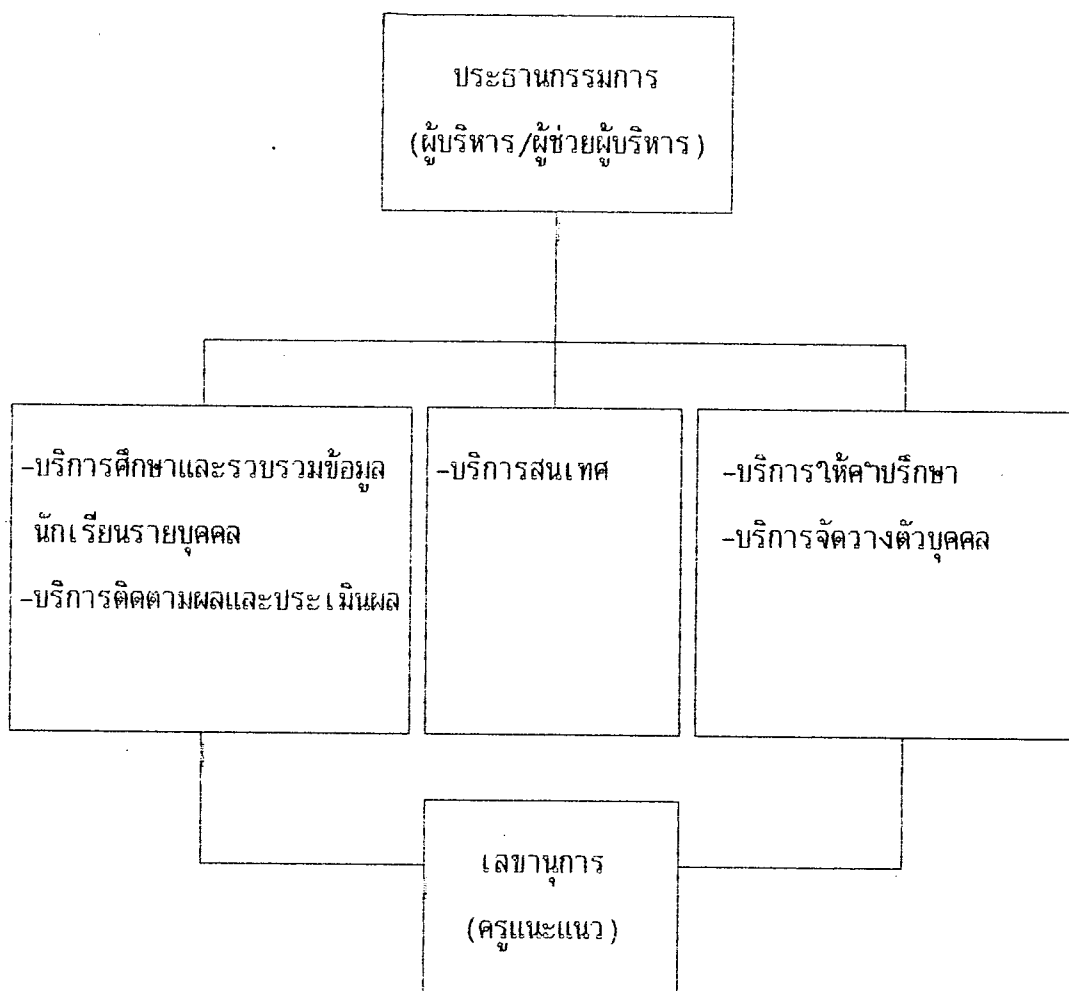
โครงสร้างคณะกรรมการแนะแนวในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดกลางที่มีบุคลากร
จำนวนมาก ดังแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

คณะกรรมการแนะแนว

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

โครงสร้างคณะกรรมการแนะแนวในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรน้อย ไม่สามารถแบ่งครูรับผิดชอบงานต่าง ๆ ได้ครบทั้ง 5 บริการ ดังแผนภูมิที่ 4 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 คณะกรรมการแนะแนว

ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) นั้น โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดให้มีกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ดังนั้นงานแนะแนว จึงเป็นงานหนึ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหาร ครู ผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

7) การจัดสอนซ่อมเสริม

Transley (อ้างถึงใน ธวัชชัย สุตาศักดิ์, 2535) ได้อธิบายความหมายของการซ่อมเสริมว่า การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องของเด็กหลังจากวินิจฉัยแล้วแก้ไขให้สอดคล้องกับสาเหตุนั้น

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนกรณีพิเศษนอกเหนือจากการสอนตามแผนการสอนโดยปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

- 1) การสอนซ่อม หมายถึง การสอนให้นักเรียนที่ยังบกพร่อง หรือยังไม่บรรลุจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพียงพอในจุดประสงค์ต่อไป
- 2) การสอนเสริม หมายถึง การสอนให้นักเรียนที่ผ่านจุดประสงค์ในการเรียนปกติแล้วให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งภายในขอบเขตของจุดประสงค์

จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม

นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม สติปัญญา และแรงจูงใจ ที่มีความแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมมีดังนี้

- 1) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถที่แท้จริงของตน
- 2) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนหรือจุดอ่อนของตน
- 3) เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามทางด้านต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนยิ่งขึ้น

ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

- 1) การสอนเพื่อแก้ไข
- 2) การสอนเพื่อซ่อมเสริม
- 3) การสอนเพื่อปรับสภาพ
- 4) การเร่ง

หลักของการสอนซ่อมเสริม

- 1) เริ่มต้นจากจุดและสภาพที่นักเรียนเป็นอยู่
- 2) ใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ โดยให้มีการยืดหยุ่นเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน

3) การสอนซ่อมเสริมควรมีกิจกรรมและอุปกรณ์หลายๆ อย่าง เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักเรียน

- 4) มีการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว
- 5) มีการจัดเวลาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน
- 6) ให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองมากกว่าการแข่งขันเพื่อนในกลุ่ม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมทำได้หลายวิธี การที่โรงเรียนจะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมหรือสถานการณ์เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้เสนอแนวการสอนซ่อมเสริมที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การสอนโดยให้บทเรียนสำเร็จรูป
- 2) การสอนโดยให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 3) การสอนโดยให้นักเรียนสอนกันเอง
- 4) การสอนโดยให้สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง
- 5) การสอนโดยให้ใบงานช่วยสอน
- 6) การสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม
- 7) การสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้
- 8) การสอนโดยใช้เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพงาน (Q.C. circles)
- 9) การสอนโดยใช้ศูนย์วิทยบริการ

ขั้นตอนในการจัดสอนซ่อมเสริม

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้สรุปขั้นตอนการจัดสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1) ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องในการเรียนรายวิชาที่ตนสอน วิธีการสำรวจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน ใช้แบบทดสอบเฉพาะเรื่อง สืบถามจากผลการสอนระหว่างภาคเรียน หรือสังเกตนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม

2) รวบรวมนักเรียนที่ต้องเรียนซ่อมเสริมแล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยที่สุด หากจัดไม่ได้ก็ไม่ควรเกินกลุ่มละ 20 คนและนักเรียนแต่ละกลุ่มควรเป็นนักเรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน

3) นำข้อมูลต่าง ๆ มาปรึกษาหารือกันระหว่างฝ่ายวิชาการ หมวดวิชาและฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดห้องเรียน เวลาเรียน และผู้สอน

4) ค่าเน้นการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้ จนนักเรียนมีความรู้ความสามารถผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

5) ประเมินผลการสอนโดยการสังเกต การทดสอบข้อเขียนจากผลงานที่มอบหมาย หรือจากการทำแบบฝึกหัดของนักเรียน

8) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนในหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากคู่มือการจัดกิจกรรม ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) (2536) สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กิจกรรมที่กำหนดในโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัด มิใช่กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อผู้เรียนในการเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นภารกิจหลักของโรงเรียน คือการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญาและลักษณะนิสัยอันดีงามแก่ผู้เรียนเพื่อการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไปในภายภาคหน้า

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมภาคเรียนละ 5 คาบ ต่อสัปดาห์ โดยแยกประเภทดังนี้

1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเป็น

(1) กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

(2) กิจกรรมอื่น ๆ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าโรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กในวันที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เด็กที่กำลังฝึกที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความต้องการเพื่อที่จะรวมกลุ่มและทำตามกลุ่ม โรงเรียนจึงต้องสนองความต้องการนี้ และใช้โอกาสนี้หล่อหลอมปรุงแต่งเด็กให้เป็นไปในทางที่ต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในอนาคต ทำให้รักและผูกพันกับโรงเรียน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งฝึกนิสัยที่ดีของการอยู่ในสังคม เช่น การยอมรับผู้อื่น ความอดทน การถนอมน้ำใจกัน

9) การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กรมวิชาการและกรมสามัญศึกษา (2526) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ว่าการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหมายถึง การที่ให้นักเรียนได้ทำงานตามลำพังโดยอาจจะทำแบบฝึกหัด ศึกษาค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมายจากครู ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ เน้นการให้นักเรียนแต่ละคนทำงานแต่ละอย่างตามความต้องการของเขา ซึ่งงานที่งานนี้อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียนอาจทำได้หลายวิธี เช่น การอ่าน การดู การเขียน การสัมภาษณ์ การอภิปราย การได้เวที การทดลอง การวิจัย การวาดภาพ การถ่ายรูป การเล่นเกม การเก็บสะสมสิ่งของต่าง ๆ การรายงาน การสาธิต การศึกษาหรือการทำงานเพื่อหาประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติจริง สามารถทำได้ทั้งในและนอกเวลา ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับและครูทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มจะช่วยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนควรมีรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

1) การจัดหาสื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านนอกเวลา

2) สิ่งพิมพ์ทั่วไป ที่ควรจัดหาได้แก่ หนังสืออ้างอิง หนังสือสารคดีทั่วไป วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ฤกษ์ภาค

3) การจัดหาสื่อการเรียนประเภทโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพทึบแสง ภาพข้ามศีรษะ กล้องถ่ายรูป เครื่องเล่นแผ่นเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง วัสดุฉายเส้นต่าง ๆ วัสดุมีทรง ภาพนิ่ง

4) การจัดแหล่งวิชาการต่าง ๆ สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องประจำวิชาต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงานห้องทำงาน ป้ายประกาศ แบบเรียนสำเร็จรูป

5) การได้มาซึ่งวัสดุ-อุปกรณ์ต่าง ๆ ทำได้โดยการจัดซื้อ ขอบริจาค จัดทำขึ้นเอง

10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนจะไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่และจำกัดไว้เฉพาะในบริเวณโรงเรียนสามารถสรรหาทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่นโดยสนองความต้องการของสังคม วัฒนธรรมการเมืองและเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย

เสรี อาชโรจน์ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525) ให้ความหมายของทรัพยากรในท้องถิ่นว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนได้ เช่น ทรัพยากรที่มีอยู่โดยธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น รวมตลอดไปถึงบุคคลและองค์การต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนักเรียน

แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ถือเป็นทรัพยากรของท้องถิ่นประการหนึ่ง การใช้สถานฝึกอาชีพมีวัตถุประสงค์คือ นักเรียนได้มีประสบการณ์ในโลกอาชีพจริง ๆ ต้องการให้ทราบถึงกรรมวิธีของการประกอบอาชีพแต่ละอย่างได้ลึกซึ้ง ต้องฝึกทักษะในลักษณะที่ประกอบอาชีพได้จริง ๆ

ความหมายของคำว่าแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพ

เรือง เจริญชัย (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525) ได้ให้ความหมายว่า

แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานศึกษา สถาบันหรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการหรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัด หรือการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีการดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น โรงเรียนอาชีวะ วิทยาลัยเทคนิค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โรงเรียนพาณิชยกรรมของเอกชน เป็นต้น

สถานประกอบการอาชีพอิสระ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการภายในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นของผู้ปกครองนักเรียน หรือของผู้อื่น เช่น รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า รับซ่อมจักรยาน ประกอบอาหารส่งขาย ซึ่งรวมถึงการฝึกอาชีพที่บ้านของผู้ปกครองนักเรียนเอง หรือเข้าไปฝึกหัดอาชีพตามอุตสาหกรรมในครัวเรือนในครอบครัวอื่นด้วย

โรงเรียนจึงควรใช้สถานฝึกอาชีพ จะช่วยให้เด็กเรียนได้ฝึกทักษะและเกิดประสบการณ์ตรง เพื่อให้นักเรียนค้นพบความถนัดความสามารถของตนเองนำไปสู่การประกอบอาชีพจริง และสามารถแก้ปัญหาและนำมาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

11) การวัดและประเมินผลการเรียน

ชวาล แพร์ติกุล (2518) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาด สมรรถภาพนามธรรมที่นักเรียนผู้ที่มีอยู่ในคนถ้าใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือกระตุ้นก็คือ เอาจำนวนผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิกิริยาได้ตอบออกมาเป็นเครื่องชี้บอกว่าเขามีสมรรถภาพในเรื่องนั้น ๆ เพียงใด

ขอบข่ายการประเมินผล

การประเมินผลสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการศึกษาทุกระดับ เมื่อเราต้องการการจะเปรียบเทียบเป้าหมายกับผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้เป้าหมายแจ่มชัดและช่วยชี้แนะถึงภาวะความแตกต่างระหว่างความตั้งใจที่จะให้เป็นกับที่เกิดขึ้นจริง ขอบข่ายของการประเมินผลที่นำมาใช้ในการศึกษามี 5 ประการ ดังนี้

- 1) การประเมินผลเป็นวิธีการที่จะได้รับหลักฐาน และนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนนักเรียน
- 2) การประเมินผลให้หลักฐานที่ครอบคลุมไปไกลกว่าการทดสอบที่ใช้กันตามปกติในห้องเรียน
- 3) การประเมินผลเป็นเครื่องขยายความสำคัญ และจุดประสงค์ของการศึกษาและเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ทราบว่านักเรียนได้เจริญงอกงามไปตามทางที่ปรารถนานั้น
- 4) การประเมินผลเป็นระบบการควบคุมคุณภาพ ใช้วินิจฉัยคุณภาพของการเรียนการสอน
- 5) การประเมินผลเป็นเครื่องมือของการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียน

- 1) เพื่อปรับปรุงรายวิชา
- 2) เพื่อตัดสินเกี่ยวกับตัวบุคคล
- 3) เพื่อการตัดสินเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบริหาร

ส่วนการประเมินผลการเรียนในปัจจุบัน การศึกษาได้ใช้การประเมินในระบบการเรียน

การสอน 4 อย่างคือ (โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สันธูรเวช, 2527)

- 1) การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียน
- 2) การประเมินผลระหว่างการสอน
- 3) การประเมินผลเพื่อวินิจฉัย
- 4) การประเมินผลหลังการสอน

ประเภทการประเมินผล

ระบบการประเมินผลทางการศึกษาจำแนกได้ 2 แบบคือ การประเมินแบบยึดวัตถุประสงค์ และการประเมินแบบไม่ยึดวัตถุประสงค์ สำหรับการประเมินผลการเรียนได้จำแนกรูปแบบการประเมินการเรียนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเกณฑ์ใช้แบ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลรวม
- 2) จำแนกตามระบบการวัด แบ่งเป็นการประเมินผลแบบอิงตน การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม และการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์

ประโยชน์ของการประเมินผลการเรียน

- 1) ประโยชน์แก่ครู
- 2) ประโยชน์แก่นักเรียน
- 3) ประโยชน์ต่อการแนะแนว
- 4) ประโยชน์ต่อการบริหาร
- 5) ประโยชน์ต่อการวิจัย

12) การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529) กล่าวถึงงานหลักที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาว่ามี 10 ประการคือ

- 1) งานด้านพัฒนาหลักสูตร เช่น การวางแผนโครงสร้างหลักสูตร โครงการสอน การกำหนดตัวผู้สอน
- 2) การจัดระบบการสอน เช่น การจัดกลุ่มนักเรียน จัดตารางสอน
- 3) การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน
- 4) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
- 5) การจัดอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ คัดเลือกอุปกรณ์
- 6) การจัดอบรมครูประจำการ
- 7) จัดประชุมปฐมนิเทศสมาชิกใหม่
- 8) จัดบริการด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหลักของการสอน เช่น การวางนโยบายให้ครูเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน
- 9) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 10) การประเมินผลการสอน

สุจริต เพียรชอบ (อ้างในวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2528) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำได้ มีดังนี้

- 1) การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร เช่น การอบรมครู การสัมมนา การให้คำปรึกษา การสาธิตการสอน การจัดหนังสือ ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัย การบริการวัสดุทัศนูปกรณ์ การสนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม เป็นต้น
- 2) การช่วยเหลือครูในปัญหาด้านส่วนตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ครูสามารถรับทุกข์ด้วยทั้งปัญหาด้านส่วนตัวและปัญหาในการทำงาน
- 3) การสร้างขวัญของคณะครู เช่น จัดสภาพการทำงานให้ดี สะดวกสบาย ทำให้ครูเกิดความอบอุ่น การคำนึงงานเป็นแบบประชาธิปไตย มีความยุติธรรมต่อทุกคน
- 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เช่น จัดได้รับฟังความคิดเห็นของครู นักเรียน มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

กรมวิชาการ (2522) ได้เสนอแนะวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

- 1) การแนะนำที่ก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน และการริเริ่มงาน เช่น แนะนำเกี่ยวกับหลักการสอน หลักการวัดผล หลักการบริหาร ข้อคิดเห็นต่าง ๆ

- 2) การประชุมชี้แจง เป็นการชี้แจงให้ข้อมูล เช่น ชี้แจงโครงสร้างของหลักสูตร
- 3) การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งมักจะ เป็นภาคปฏิบัติ เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน การผลิตอุปกรณ์ ฯลฯ
- 4) การประชุมสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งและผู้เข้าร่วม ประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น
- 5) การประชุมอบรม เป็นการประชุมเพื่อเสริมสร้างความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งมีวิธีการ หลายอย่าง เช่น การบรรยาย อภิปราย ชักถาม การประชุมกลุ่มย่อย การสาธิต การศึกษา ศึกษาน

การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเพื่อพัฒนา การเรียนของเด็ก การสอนของ ครูให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยครูทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เป็น กระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครูและมุ่งหวังช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูช่วยตัวเองได้

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งยึดวิธีการทาง วิทยาศาสตร์เป็นหลัก ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
- ขั้นที่ 2 การวางแผนกำหนดทางเลือก
- ขั้นที่ 3 การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ
- ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ
- ขั้นที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล

ทวี บรรจง (2532) สรุปไว้ว่าการดำเนินการนิเทศการศึกษาจะต้องจัดกระบวนการ นิเทศอย่างมีแบบแผน ตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันอย่างมีระเบียบตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พร้อมด้วยเหตุผลและความเป็นไปได้ นั่นคือ จะต้องประกอบด้วย การเตรียมการนิเทศ การ วางแผนการนิเทศ การประเมินผล การนิเทศ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาการนิเทศให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กระบวนการศึกษาจำเป็นต้องยึดหลักการดังนี้ (ยุพิน, 2527)

- 1) กระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาคุณภาพ

2) การนิเทศการศึกษา ควรจะได้รับการพัฒนารูปแบบ การปฏิบัติ เพื่อให้เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง

3) การนิเทศการศึกษา จะต้องดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบสามารถบอกที่มา วิธีดำเนินการและผลของการดำเนินการได้ชัดเจนแน่นอนโดยระบบข้อมูล

กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้เขียนถึงการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูในอันที่จะปรับปรุงครูและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีและสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องจัดให้มีระบบการนิเทศทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ ให้ถือว่า การนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์กร เป้าหมาย นิเทศ วิธีการนิเทศ และกิจกรรมในการนิเทศกำหนดไว้อย่างชัดเจน

การบริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษาจะต้องประสานสัมพันธ์กัน วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศควรเน้นในเรื่องการทดลอง การสังเกต การวินิจฉัย และความเชื่อถือได้ และควรเป็นเรื่องของความร่วมมือของครูทุก ๆ คน โดยให้ครูทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี ทั้งในการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรมและเทคนิคต่าง ๆ ที่สถานศึกษาอาจจะเลือกจัดให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหา ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ การจัดป้ายนิเทศ การจัดมุมหนังสือ การให้คำปรึกษาแนะนำ การสาธิตการสอน การไปเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น การศึกษาค้นคว้าวิจัยทดลอง การจัดนิทรรศการ การให้ไปฝึกงาน การใช้กลุ่มสร้างเสริมคุณภาพ และการสังเกตการสอน

การติดตาม

การติดตาม เป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างมากในการบริหารงาน เพราะจะทำให้ผู้บริหารทราบได้ว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรไปได้ดีหรือไม่ เพียงพอ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร จะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร อันจะส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้เขียนถึงการติดตามไว้ดังนี้

กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงาน จำเป็นจะต้องมีการควบคุมติดตาม หรือกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

การกำกับติดตามมีลักษณะกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

- 1) เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อจะดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
- 2) เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผนหรือโครงการ
- 3) เป็นกิจกรรมที่เน้นการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้หรือมีปัญหาอะไรหรือไม่

ประโยชน์ของการติดตามงาน ทำให้ระบบการบริหารงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่และระมัดระวังในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

หน้าที่ของผู้บริหารกับการบริหารหลักสูตร

กรมสามัญศึกษาได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานการบริหารหลักสูตรหรือการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

- 1) วางโครงการดำเนินงานของโรงเรียน
- 2) จัดทำโครงการดำเนินงานตามหลักสูตรและปรับปรุงให้ใช้ได้ เหมาะสมอยู่เสมอ
- 3) แนะนำ ควบคุม การสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการสอน
- 4) จัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน
- 5) ดำเนินการวัดผลการศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบและหลักการวัดผลการศึกษา
- 6) สนับสนุนในการค้นคว้า ทดลอง ปรับปรุง วิธีการสอนให้ดีขึ้น
- 7) จัดให้มีการประชุมอบรม ในโรงเรียน เช่น ประมุขิเทศครูใหม่ การประชุมครู พิจารณาปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสอ้าน (2520) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและการปรับปรุงงานด้านวิชาการ ไว้ 8 ประการด้วยกันคือ

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบ การพัฒนาจุดมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน เพื่อจะได้ไว้เป็นแนวทางในการสอน

2) ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบในการจัดวางตัวบุคลากร เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้ บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาในโรงเรียน

3) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อการจัดสรรเวลาและสถานที่เพื่อประโยชน์ของการสอน

4) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อการจัดหาและจัดใช้วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์ของการศึกษาสูงสุด

5) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบบริหารส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย

6) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษา

7) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบ การจัดโปรแกรมการอบรมเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

8) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการประเมินความต้องการของโรงเรียน กรมวิชาการ (อ่ำงใน วาสนา ณ นคร, 2532) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้หลักสูตรว่า ในระดับโรงเรียน ถือว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะจะต้องเป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดวางไว้ไปใช้ให้เกิดผล ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนี้

1) ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรอย่างถ่องแท้

2) ต้องกระตุ้นครูซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้

3) ต้องส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ

4) ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการบริหารที่ดีนั้นคือ การบริการที่ดีให้แก่ครูงานบริการที่ครูใหญ่ช่วยเหลือได้มาก ได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น จัดหาหนังสือคู่มือ หนังสือ คั่นคว่ำ และจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ดี

5) ควรใช้วิธีการประชุมครูให้เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการให้มากที่สุด

6) ปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย มีแผนปฏิบัติงานที่แน่นอน มีทั้งแผนระยะยาว 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี

7) ควรหาวิธีส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การไปสังเกตการสอน โรงเรียนอื่นที่มีผลงานดี ส่งครูเข้ารับการอบรมและติดตามผล จัดประชุมกลุ่มภายในโรงเรียน

8) ควรเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว

9) ประชาสัมพันธ์โรงเรียน

10) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเหมาะสมกับท้องถิ่น

สัจด์ อุทรานันท์ (2527) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

- 1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
- 2) ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
- 3) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- 4) กระตุ้น และส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา

5) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำ และกระตุ้นครูอีกทั้งร่วมลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังร่วมกับคณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรได้ผลดียิ่งขึ้น

บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงด้วยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ แก่นักเรียน บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร บุญมี เพียรอด (2529) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากต่อการใช้หลักสูตร เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอนไปสู่ผู้เรียนโดยตรง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในตัวหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบในการสอนเป็นอย่างดี มีเทคนิควิธีสอนที่ดี รู้จักเลือกวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้งและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการใหม่ ๆ มีความรู้ในการจัดและบริหารอาคารสถานที่ที่ใช้สอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะวิชา และมีความรู้ทางด้านวิชาชีพอย่างเพียงพอ

วิชัย ราชบุรีศิริ (2526) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรหนังสือเรียน แผนการสอน ตลอดจนวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และแปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 2) ศึกษาวิธีสอนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรหรือหลักสูตรแนะนำไว้ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า การแบ่งกลุ่มอภิปราย ฯลฯ
- 3) ต้องใส่ใจศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่สอนมา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาการใหม่ ๆ ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 4) ต้องเตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร โดยพยายามใช้แผนการสอน คู่มือครู บัตรงานให้เป็นประโยชน์
- 5) ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนในเรื่องหรือวิชาต่างๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง แล้วดำเนินการสอนไปตามจุดหมาย ต้องวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดหมายทุกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ผ่านพฤติกรรมใด ๆ ต้องหาเวลาสอนซ่อมเสริมให้เสมอ
- 6) พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน
- 7) พยายามแสวงหา จัดทำและใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือสื่อการเรียนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์
- 8) พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร พานักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ
- 9) พยายามใกล้ชิดให้ความสนใจแก่นักเรียนเพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐาน ความสนใจ ความถนัดและปัญหาของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการสอน อบรม ปกครอง แนะนำ และประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

2.5 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 2) เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ
- 3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ
- 2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
- 3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
- 4) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
- 5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
- 6) มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
- 7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย
ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(4) กลุ่มวิชาพัฒนาศิลกภาพ

พลานามัย
ศิลปศึกษา

(5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

ตารางโครงสร้าง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1.ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4			4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2.วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3.สังคมศึกษา	2	2		2	2		2	-	
4.พัฒนาบุคลิกภาพ			10			10			13
4.1 พลานามัย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5.การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		

กิจกรรม			
1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจ- กรรมในสถานศึกษา สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ			
1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวภาษาหรือผู้นำเพื่อ ประโยชน์	1	1	1
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1	1	1
2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรม แก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนา การเรียนรู้	1	1	1
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2	2	2
รวมทั้งรวม	35	35	35

แนวทางการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

- 1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
- 2) จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหา
แนวทางในการพัฒนาตนเอง
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาส
หาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
- 4) จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5) ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม

6) ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน

7) ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

8) ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

9) ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1) เวลาเรียน

(1) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปีหรือ 6 ภาคเรียน

(2) ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 2 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดอาจฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอน จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

(3) ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

(4) ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้นำเพื่อประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบสัปดาห์หนึ่งนอกจากนี้ให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

2) หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนรู้ 1 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3) วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

(1) ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนได้เพียง 1 ภาษา

(2) การจัดทารายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4) การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ.2533

5) เกณฑ์การจบหลักสูตร

(1) ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง จำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

(2) ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา

(3) ต้องได้หน่วยเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้

(4) ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีหรือกิจกรรมยุวกาชาด หรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียนและต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

6) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ทำเป็นประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

2.6 การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

การดำเนินงานเพื่อตอบสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) โดยในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอเรื่อง "การขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี" ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยมีสาระสำคัญใน 2 เรื่อง คือ 1) ให้การขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยการประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ทั้งนี้โดยให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง 2) ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา โดยไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด สพช.

สำหรับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับคือ

- 1) เพื่อนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในระบบโรงเรียน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี
 - 2) เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีที่ศึกษาต่อในโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี
 - 3) เพื่อศึกษาเจตคติของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ต่อการขยายการศึกษาภาคบังคับ
- เมื่อดำเนินการโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับไปแล้ว 1 ปี จากการประเมินผลโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการสรุปได้ว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สพช. ช่วยให้ได้กินพื้นที่ชนบททางไกลได้เรียนต่อมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงขยายการดำเนินงานออกไปในปี 2534 จำนวน 1,150 โรงเรียน และจะเพิ่มขึ้นอีกปีละ 1,000 โรงเรียน จนครบ 4,200 โรงเรียน ในปี 2537 ดำเนินงานภายใต้โครงการที่มีชื่อว่า "โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน" และในปีการศึกษา 2538 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538) ได้ดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดรวมทั้งสิ้น 4,322 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ 830 อำเภอ/กิ่งอำเภอใน 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเพิ่มการศึกษาขั้นพื้นฐานอีก 3 ปี โดยมุ่งหวังให้ประชากรของประเทศมีความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ทักษะวิชาชีพสูงขึ้น

เป้าหมายของการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายที่จะเปิดดำเนินการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียนเพื่อมุ่งขยายโอกาสทางการศึกษา แก่ผู้ด้อยโอกาสและด้อยฐานะทางเศรษฐกิจเป็นประการสำคัญ

การดำเนินโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี จึงเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2533 โดยกำหนดให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทุกจังหวัด ๓ ละ 1-3 โรงเรียน และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 กำหนดเป้าหมายให้เปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีละ 1,000 ห้องเรียน/โรงเรียนจนถึงปี 2539

ด้านคุณภาพ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่ด้อยไปกว่านักเรียนของโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดคล้ายคลึงกัน และมีคุณลักษณะตามหลักสูตรกำหนดดังนี้

- เป็นพลเมืองดี
- มีคุณธรรม
- มีจริยธรรม
- มีความรู้
- มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการสังคมและท้องถิ่น

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนอยู่แล้วไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร

2) ในท้องถิ่นนั้นเมื่อตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาต่ำ

3) มีความพร้อม สภาพเหมาะสมที่จะดำเนินการสอนระดับมัธยมศึกษา

4) มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพและมีข้อเสนอแนะให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

5) ผู้บริหาร ครู มีความสนใจ ความตั้งใจ เสียสละให้งานบรรลุผลสำเร็จ

6) ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่นให้การสนับสนุน

7) มีพื้นที่บริเวณโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ไร่

8) เปิดโรงเรียนในลักษณะการกระจายอย่างทั่วถึง และผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัด (ศสว.จ.)

แนวคิดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.

2540-2544)

1) พัฒนาคนโดยการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี

2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี คือ การศึกษาสำหรับเด็กไทยทุกคนโดยจะประกาศเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานในปี 2539

3) กองทุนเพื่อการศึกษาช่วยเหลือคนยากคนจนให้ได้รับการศึกษา ซึ่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติในวงเงิน 20,000 ล้านบาท

4) จัดการศึกษาตลอดชีวิตควบคู่กับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5) สถาบันครอบครัว องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา ร่วมมือกันโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) หลักสูตรต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

7) เด็กทุกคนต้องมีความรู้ทักษะความสามารถที่เป็นสากลได้แก่ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และภาษาเพื่อนบ้าน

8) คุณสมบัติของผู้จบการศึกษา นอกจากเก่งและดีแล้วต้องเน้นคุณสมบัติอื่น ๆ ด้วย เช่น

- เป็นผู้ใฝ่รู้
- มีโลกทัศน์กว้าง มองการณ์ไกล
- มีข้อมูลทันสมัย
- มีทักษะอาชีพ

- มีสุขภาพอนามัยดี
- มีจิตใจรักธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์
- มีความเป็นประชาธิปไตย
- มีจิตใจเป็นสาธารณะ เห็นแก่ส่วนรวม

9) เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ควรได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างครบถ้วน

10) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พงศ์พิศ ทะคง (2523) ได้ศึกษา "สภาพปัญหาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 9" จากการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรที่มีปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุหลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือการนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่เหมาะสม ครูมือครูบางวิชาไม่สะดวกในการใช้ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและครูสอนไม่ทันหลักสูตรส่วนในด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับตัวครูที่มีปัญหามากที่สุดคือครูไม่ศึกษา เด็กที่มีปัญหาและครูขาดความกระตือรือร้นในการสอน รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับครูไม่เตรียมการสอน และครูไม่มีเวลาตรวจผลงานนักเรียน ในด้านการทำงานของครูที่มีปัญหามากที่สุดคือจำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนมากเกินไป รองลงมาคือปัญหาการจัดครู การใช้ครูไม่ตรงตามความสามารถและผู้บริหารไม่สนับสนุนในด้านที่เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหามากที่สุดคือ นักเรียนไม่สนใจต่อการเรียน รองลงมาคือนักเรียนเรียนได้ไม่ตรงตามเป้าหมายในอนาคต มีพื้นฐานความรู้ไม่เหมาะสมกับชั้นเรียน ขาดความสนใจในกิจกรรมของชุมชน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมของครู ในด้านเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่มีปัญหามากที่สุดคือ โรงเรียนจัดแผนการเรียนไม่สนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง มีห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ รองลงมาคือการใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการอบรมทางด้านวิชาการ ไม่ค่อยจะส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด ในด้านที่เกี่ยวกับทักษะของครูมีปัญหามากที่สุดคือ ครูเน้นเนื้อหาวิชาการมากกว่ากระบวนการเรียนการสอนและครูขาดความรู้ในด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ส่วนในด้านการประเมินผลที่เกี่ยวกับวิธีวัดและระบบการวัดที่เป็นปัญหา

มากที่สุดคือ การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้อสอบ มีการอบรมเกี่ยวกับการวัดผล ไม่เพียงพอ ไม่ค่อยมีเวลาในการจัดสอนซ่อมเสริม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน การใช้เครื่องมือวัดผลไม่คุ้มค่า เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลไม่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนน้อย

เจิม สืบขจร (2527) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สรุปได้ว่า

1) ด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนไม่สามารถเปิดวิชาซ้ำให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้

2) ด้านตารางสอนและวิธีสอน ปรากฏว่าครูไม่ปรับปรุงวิธีสอนตามแบบใหม่ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา แบบสืบสวนสอบสวนและแบบสร้างสถานการณ์ เป็นต้น

ธนะชนิษฐ์ สุมิตรโมศรี (2528) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนมีส่วนร่วมในการทบทวนงาน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาเป็นส่วนใหญ่ โดยจัดแผนการเรียนตามความพร้อมของโรงเรียน

สุพล วังสินธุ์ (2531) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของโรงเรียน ผู้นำการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรยังมีปัญหาในด้านการใช้แหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ การผลิตสื่อการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การบริหารวัสดุอุปกรณ์การศึกษา ห้องสมุด และการจัดสอนซ่อมเสริม ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดงบประมาณด้านการเงิน ขาดการประสานงาน ขาดแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ขาดความร่วมมือและขาดการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเสริฐ บุญท้าว (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพการดำเนินการในโรงเรียน นาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนประถมศึกษาเขต 9" ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสการศึกษาภาคบังคับ ในเขตการศึกษา 9 มีการเตรียมความพร้อมให้กับอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ด้านการบริหารหลักสูตร โรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนวค่อนข้างน้อย ส่วนมากยังไม่มีห้องแนะแนวที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้ ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่จะใช้การแนะแนวเป็นสื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง

และแก้ปัญหาของตนเองได้ ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้กระทำด้วยตนเองค่อนข้างน้อย ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเรียงตามลำดับคือ

- 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) การจัดวิชาเลือกเสรี
- 3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน
- 4) การประเมินผลการเรียน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว มีแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพดังนี้

- 1) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศการศึกษา
- 2) จัดให้ครูและผู้บริหารเข้ารับการฝึกอบรม
- 3) การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 4) การจัดบริการด้านการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ การจะจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีการจัดเตรียมความพร้อม ก่อนการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิดความสำเร็จในระดับผู้ปฏิบัติการ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนควรจะได้รับทราบเป้าหมาย และมีแนวคิดที่จะปฏิบัติงานให้การสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพและผู้บริหารในระดับต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีการกำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงพัฒนางานและประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา

สุวรรณ ศาสนะ (2534) ได้วิจัยเรื่อง "การติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรสังกัดกรมสามัญในเขตการศึกษา 9" จากการวิจัยพบว่า มีปัญหามากในเรื่องการจัดเอกสารหลักสูตร ให้ความพอเพียงและทันเวลา การใช้แหล่งวิทยาการและวิทยาการท้องถิ่น การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น การจัดให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายการสอนโดยเน้นกระบวนการ 9 ขั้นตอน การประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของครูผู้สอนและการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความคิดของผู้ปกครองนั้น พบว่า ผู้ปกครองเข้าใจหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนน้อย

ประสพ โพธิ์สม (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี" จากการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษามีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ อยู่ก่อนแล้ว การเตรียมความพร้อมที่ปฏิบัติได้ "น้อย" คือ การจัดเตรียมเอกสารหลักสูตรและ ตำราเรียน ในส่วนการเรียนการสอนที่ปฏิบัติได้น้อยคือ การเปิดสอนวิชาเลือกเพื่อสนอง ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน

2) ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีภาระการสอนระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขาดสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็น ขาดเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ความไม่เหมาะสมของโต๊ะ เก้าอี้และครุภัณฑ์ประจำห้องเรียน

3) ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนมีกีฬาพระยาสี้น และแนะแนวอาชีพ ให้แก่นักเรียน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เพราะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

วิจิตร บุษบา (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ" จากการวิจัยพบว่า

1) ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการใช้ หลักสูตรด้วยการยึดแนวทางจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างและเกณฑ์การใช้หลักสูตรได้จัด ประชุมครูเพื่อวางแผนการสอน มีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอนและเอกสารประกอบ หลักสูตรที่จัดทำคือแผนการสอนโดยครูผู้สอนจัดทำเอง ศึกษาในเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ ได้ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านนี้

2) ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการสำรวจความพร้อมของครูและจัดส่งครูไปอบรม ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ครูวิชาการโรงเรียน ครูหัวหน้ากลุ่มวิชาครูประจำชั้น ม.1,ม.2 มีส่วนร่วมในการจัดการเรียน ได้มีการสำรวจความต้องการใช้สื่อของครูผู้สอน โรงเรียนมีห้องเรียนเหมาะสมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารให้การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรด้วยการ เยี่ยมเยียนชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกตการสอน ศึกษาในเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ

ได้สนับสนุนช่วยเหลือในด้านนี้ด้วยการจัดอบรมสัมมนา ประชุมประสานงานด้านงบประมาณและส่งเสริมให้มีการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน

3) การสอนของครู พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ส่งครูเข้าร่วมประชุมสัมมนากับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อปรับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูใช้เทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ มีการวัดและประเมินผลนักเรียนก่อนสอนทุกครั้ง ด้วยการสังเกตและนำผลการปรับปรุงวิธีการสอนของครู โรงเรียนได้จัดครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ด้านปัญหา พบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร งบประมาณไม่เพียงพอสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอขาดการวางแผนการนิเทศติดตาม ผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีเวลานิเทศ ติดตาม ผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีเวลานิเทศบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการนิเทศ

ธวัชชัย สุศาสตร์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดอุบลราชธานี" จากการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวมมีปัญหาระดับมาก

2) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาในแต่ละด้าน พบว่า ประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่

(1) หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้าแต่ละหมวดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน

(2) โรงเรียนและครูเห็นว่า การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เป็นเรื่องยุ่งยาก เสียค่าใช้จ่ายสูงและมีอันตราย

(3) โรงเรียนมีครูสำหรับสอนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ไม่เพียงพอ

(4) ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากเกินไป

(5) นักเรียนที่เรียนอ่อนขาดแรงจูงใจในการเรียนซ่อมเสริม

(6) ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญ สำหรับให้บริการและให้คำปรึกษาแก่ครูในการจัดทำและการใช้สื่อการสอน

(7) หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ ในห้องสมุดไม่เพียงพอต่อความต้องการของครู และนักเรียน

(8) ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกับทางโรงเรียนเท่าที่ควร

(9) ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบของแต่ละปีการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงและจัดทำเป็นคลังข้อสอบ

(10) ไม่มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากภายนอกมาให้ความรู้เฉพาะด้านแก่ครูตามหมวดวิชา

สมศักดิ์ พัฒนากุล (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามผลการดำเนินงานโครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในเขตการศึกษา 11" จาก การวิจัยพบว่า

1) โครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรอยู่ก่อนแล้วโดยคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนที่มีอยู่เดิมให้ทำการสอน โรงเรียนพึงเลี้ยงให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและวิทยานิเทศการสอนที่จำเป็น ผู้มานิเทศติดตามผลส่วนใหญ่เน้นการมาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ แนะนำการดำเนินงานมากกว่าการนิเทศทางวิชาการและประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน

2) โรงเรียนในโครงการสามารถเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี นักเรียนสนใจและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนตามที่ครูสอนอย่างเอาใจใส่ ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถและความประพฤติดีขึ้น

3) ปัญหาการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้า ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น ส่วนปัญหาการให้หลักสูตร ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ไม่เพียงพอ ครูมีภาระการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

4) ข้าราชการเห็นว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอควรขยายเพิ่มอีก 3 ปี ด้วยวิธีการไม่บังคับและใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้จัดและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า โครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกล

ประชาชนและนักเรียนเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ประชาชนเห็นควรบังคับ แต่นักเรียนเห็นว่าไม่ควรบังคับ หลักสูตรควรเน้นวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน

ผู้ปกครองส่งลูกเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อต้องการให้มีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ ประชาชนที่ไม่ส่งลูกเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ยังเห็นว่าไม่ควรบังคับ เพราะความยากจนและต้องการให้ลูกช่วยทำงาน

ทองอ่อน ปัทภาวโร (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามการดำเนินงานโครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในเขตการศึกษา 9" จากการวิจัยพบว่า

1) โครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรอยู่ก่อนแล้ว มีนักเรียนเข้าเรียนระหว่าง 28-51 คน โดยคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนที่มีอยู่เดิมให้ทำการสอน โรงเรียนพึงเลี้ยงให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและให้ยืมสื่อการสอนที่จำเป็น ประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ผู้มานิเทศติดตามผลส่วนใหญ่เน้นเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และแนะนำการดำเนินงานมากกว่าการนิเทศทางวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนกระตือรือร้น และเอาใจใส่การดำเนินงานและการเรียนการสอนเป็นพิเศษ ปัญหาการดำเนินงานได้แก่ การจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้า ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น

2) โรงเรียนในโครงการสามารถเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี นักเรียนสนใจเรียนและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนตามที่ครูสอนอย่างเอาใจใส่ระดับผลการเรียนประจำภาคเรียนที่ 1, 2 โดยเฉลี่ย 2.71 และ 2.66 ตามลำดับ ผู้ปกครองเห็นว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถและความประพฤติดีขึ้น ปัญหาการใช้หลักสูตรได้แก่ สื่อและอุปกรณ์การสอนขาดแคลน ภาระการสอนของครูมีมากขึ้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอ ควรขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการไม่บังคับและใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้จัด และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าโครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกลประชาชน และนักเรียนเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการบังคับ และหลักสูตรควรเน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เพราะต้องการให้มีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ สภาพความยากจน และต้องการให้ลูกช่วยทำงานเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้ปกครองไม่ส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา